

DÔVODOVÁ SPRÁVA

A. Všeobecná časť

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky predkladá na rokovanie vlády Slovenskej republiky návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov (ďalej len „návrh zákona“) v súlade s Programovým vyhlásením vlády Slovenskej republiky na roky 2021 až 2024, v ktorom sa vláda Slovenskej republiky zaviazala pokračovať v humanizácii a zmiernovaní obmedzení osôb vo výkone väzby a vo výkone trestu odňatia slobody v kontexte odporúčaní vnútroštátnych a medzinárodných inštitúcií, s osobitným dôrazom na vzdelávanie a posilňovanie pozitívnych sociálnych väzieb prostredníctvom zvyšovania dostupnosti foriem kontaktu väznených osôb s rodinou, najmä kontaktu medzi dieťaťom a jeho väzobne stíhaným rodičom.

Základným cieľom navrhovanej právnej úpravy ustanovujúcej spôsob výkonu väzby, práva a povinnosti osôb vo výkone väzby, disciplinárnu zodpovednosť a trovy výkonu väzby, je dosiahnuť čo najvyššiu formu efektivity humanizácie výkonu väzby, v súvislosti so znížením miery nevyhnutnosti uplatňovania jednotlivých obmedzení väzobne stíhaných osôb.

V záujme dosiahnutia uvedeného cieľa sa navrhuje úprava rozlišovacích kritérií umiestňovania obvinených pre diferencovaný výkon väzby, zmena postupu a doby umiestňovania do kompenzačnej miestnosti, úprava postupu pri zadržaní „necenzurovanej“ korešpondencie a zabezpečenie procesného práva obvineného napr. v súvislosti s podaním opravného prostriedku v prípade, ak nemá finančné prostriedky.

Navrhovaná právna úprava reaguje i na minimálne štandardy pre osobnú obytnú plochu vo väzenských zariadeniach stanovené Európskym výborom na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (ďalej len „Výbor CPT“) pre viacmiestne cely a súčasne sa naplňajú odporúčania Výboru CPT týkajúce sa spôsobu realizácie fyzických návštev rozšírením možnosti kontaktu maloletých detí s ich rodičmi. Návrh zákona teda smeruje k zmierneniu podstatného obmedzenia súkromného a rodinného života osôb vo výkone väzby spôsobené pozbavením osobnej slobody, a to jednak rozšírením možnosti komunikácie a zachovania kontaktov s okolitým svetom, najmä s najbližšou rodinou, zvýšením časového intervalu minimálneho zákonného nároku na telefonovanie zvoleným osobám, ako i rozšírením spôsobu realizácie práva na návštevu o ďalšiu formu – videonávštevu. Dochádza tiež k precizovaniu ustanovení o styku obvineného s obhajcom a inými osobami. Navrhuje sa prostredníctvom prístupu obvinených k vybraným internetovým stránkam v ústavoch, kde na to existujú technické predpoklady, rozšírenie ich možnosti prístupu k informáciám a vytvára sa predpoklad pre reguláciu tovarov v predajniach zriadených v ústavoch.

Systém ukladania disciplinárnych trestov sa dopĺňa o pravidlo postihu pri súbehu viacerých disciplinárnych previnení. Navrhované znenie reaguje i na aplikačné problémy súvisiace s nevykonateľnosťou disciplinárneho trestu, ktorý bol obvinenému uložený za disciplinárne previnenie, ktorého sa dopustil vo výkone väzby bezprostredne pred nástupom do výkonu trestu. Skracuje sa dĺžka neprerušeného výkonu postupne uložených disciplinárnych trestov umiestnenia do cely disciplinárneho trestu alebo do samoväzby a predlžuje sa doba, po uplynutí ktorej môže

obvinený vykonať zvyšok nevykonaného disciplinárneho trestu. Odstraňuje sa problém s faktickým režimom samoväzby u mladistvých (samoväzba je v prípade mladistvých neprípustná) vznikajúci pri ukladaní disciplinárneho trestu celodenného umiestnenia do cely disciplinárneho trestu. Taktiež sa vypúšťa, v súlade s odporúčaniami Výboru CPT, povinnosť lekárov potvrdzovať možnosť výkonu disciplinárnych trestov, keďže platná právna úprava podmieňuje výkon disciplinárneho trestu práve stanoviskom ošetrojúceho lekára, pričom sa navrhuje zdravotný stav obvineného (najmä existencia psychiatrických kontraindikácií) zohľadňovať v štádiu konania o disciplinárnom previnení. V neposlednom rade sa navrhuje aj skrátenie obdobia rozhodného pre určenie výšky trov výkonu väzby a rozšírenie možností zabezpečenia komplexného programu aktivít mimo cely pre všetkých obvinených.

Detailné odôvodnenie všetkých navrhovaných zmien je uvedené v osobitnej časti dôvodovej správy.

Návrh zákona predpokladá negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy, pozitívny vplyv na manželstvo, rodičovstvo a rodinu a pozitívny sociálny vplyv. Návrh zákona nebude mať vplyv na podnikateľské prostredie, na informatizáciu spoločnosti, na služby verejnej správy pre občana a ani na životné prostredie.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, nálezmi Ústavného súdu Slovenskej republiky, medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná a zákonmi a súčasne je v súlade s právom Európskej únie.

Návrh zákona nie je predmetom vnútrokomunitárneho pripomienkového konania.

Návrh zákona bol predmetom riadneho pripomienkového konania, rokovania Legislatívnej rady vlády Slovenskej republiky a na rokovanie vlády Slovenskej republiky sa predkladá s rozporom so Slovenskou advokátskou komorou.

B. Osobitná časť

K čl. I

K bodom 1 až 3

Na účel maximálnej možnej miery neseparovania jednotlivých skupín obvinených, avšak s ohľadom na bezpečnosť, sa zužujú kontraindikácie pre oddelené ubytovanie obvinených, čím sa vytvára väčší priestor pre spoločné aktivity zamerané na zmysluplné trávenie voľného času mimo cely. Zároveň sa vytvára väčší priestor pre zohľadnenie sociálnych aspektov, napr. hygienické návyky, mentálna úroveň a pod.

K bodu 4

Označenie samostatného ubytovania sa nahrádza individuálnym ubytovaním, aby sa tento inštitút terminologicky odlišil od disciplinárneho trestu samoväzby.

K bodu 5

Špecifikuje sa kategória obvinených, pri ktorej je možné obvineného izolovať od ostatných osôb. V prípade rozhodnutia orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu sa oprávnenie na individuálne ubytovanie zužuje len na obvinených v kolúznei väzbe, teda na prípady, keď je nevyhnutné eliminovať riziko marenia objasňovaných skutočností cez spoluubytovaných obvinených.

K bodu 6

Vzhľadom na aktuálne široký rozsah trestných činov uvedených v § 47 ods. 2 Trestného zákona sa zužuje skupina obvinených, ktorí môžu byť umiestnení do bezpečnostnej cely.

K bodu 7

Navrhovaná úprava je reakciou na problémy z praxe, kedy posúdenie umiestnenia do kompenzačnej miestnosti lekárom predstavuje riziko vzniku mimoriadnej udalosti. Dôvody na umiestnenie do kompenzačnej miestnosti častokrát vznikajú veľmi rýchlo a je nevyhnutné prijať opatrenia bezodkladne. Z uvedeného dôvodu je nevyhnutné najprv umiestniť obvineného do priestoru, kde je minimalizované riziko, že by ublížil sebe alebo inému a až potom riešiť posúdenie lekárom. Toto je dôležité najmä v mimopracovnom čase, kedy nie je lekár prítomný v ústave.

K bodu 8

Dlhodobé individuálne umiestnenie a izolácia obvineného môže mať vplyv na jeho psychické a fyzické zdravie. Najvýznamnejším indikátorom ujmy, ktorú môže takéto umiestnenie spôsobiť, je podstatne vyššia miera rizika suicidálneho konania. Individuálne umiestnenie sa preto na nevyhnutný čas vždy preruší v prípade, ak väzenský lekár zistí vážne ohrozenie zdravia obvineného.

K bodu 9

Ide o legislatívno-technickú úpravu súvisiacu so zmenami v § 7 ods. 2 (k tomu pozri odôvodnenie k bodom 1 až 3).

K bodu 10

Navrhované znenie umožní riaditeľom ústavov udeľovať súhlas s predvedením obvineného (okrem obvineného v kolúznei väzbe) aj pred iné oprávnené orgány a osoby nevykonávajúce úkony trestného konania (napr. notár v dedičskom konaní, sociálny kurátor, posudkový lekár sociálneho poistenia).

K bodu 11

Ide o legislatívno-technickú úpravu v záujme zdôraznenia, že príslušníka zboru, ktorý môže rozhovor medzi obvineným a osobou alebo orgánom, pred ktorý je predvedený, vidieť, nie však počuť, určuje riaditeľ ústavu.

K bodu 12

Navrhované ustanovenie rozširuje možnosti naplnenia účelu predvedenia o ďalšiu formu - videoprenos, ktorej realizácia môže prispieť aj k zníženiu nákladov štátu na povinnú obhajobu. Z predvedenia realizovaného prostredníctvom videoprenosu nebude vyhotovovaný videozáznam.

K bodu 13

Navrhované znenie nadväzuje na minimálne štandardy pre osobnú obytnú plochu vo väzenských zariadeniach stanovené Výborom CPT pre viacmiestne cely. Životný priestor obvinených umiestnených v neuzamknutých celách je daný nielen priestorom cely, ale aj spoločnými priestormi mimo cely, ku ktorým majú obvinení voľný prístup v rámci oddielu so zmierneným režimom.

K bodu 14

Ide o legislatívno-technickú úpravu v záujme spresnenia pojmu.

K bodu 15

Zdôrazňuje sa výnimočný charakter umiestnenia obvineného do kompenzačnej miestnosti ako humánnejšieho prostriedku obmedzenia obvineného v porovnaní so spúťovacími popruhmi. Doba umiestnenia v kompenzačnej miestnosti nesmie ani vo výnimočných prípadoch, najmä ak sa nekontrolované konanie aj napriek odbornej intervencii opakuje, presiahnuť 24 hodín. Ak sa ani po uplynutí tejto doby nekontrolované konanie osoby nepodarí pomocou umiestnenia do kompenzačnej miestnosti, ani odbornými intervenciami kompenzovať, nariadi sa vykonanie eskorty na hospitalizáciu do Nemocnice pre obvinených a odsúdených a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody v Trenčíne.

K bodom 16 až 17

Obvinený, ktorý má prostredníctvom pravidelnej obmeny odevu, spodnej bielizne a obuvi zabezpečenú ich hygienickú bezchybnosť, má právo používať vo výkone väzby vlastný odev, spodnú bielizeň a obuv. V prípade, že toto právo obvinený nevyužíva, resp. nemá zabezpečenú pravidelnú obmenu, tak používa ústavný odev, spodnú bielizeň a obuv. Navrhovaným znením sa rozširuje možnosť obvineného používať popri ústavnom odeve aj vlastnú spodnú bielizeň, ponožky a obuv.

K bodu 18

Navrhované znenie reaguje na požiadavky aplikačnej praxe a rozširuje rozsah oprávnení delegovaných riaditeľom ústavu na ďalších príslušníkov zboru.

K bodu 19

Navrhované znenie reaguje na požiadavky aplikačnej praxe, a to na prípady, ak vzhľadom na vážny zdravotný stav obvineného, z dôvodu ochorenia alebo ťažkého úrazu, nie je možná jeho komunikácia s okolím. V takomto prípade sa informuje obhajca a osoby určené obvineným. V prípade mladistvého obvineného sa vždy informuje zákonný zástupca.

K bodu 20

Navrhované ustanovenie umožňuje riaditeľovi ústavu alebo ním určenému príslušníkovi zboru predĺžiť trvanie vychádzky. Uvedené prichádza do úvahy napríklad ako jedno z kompenzačných opatrení pri znížení minimálnej ubytovacej plochy pripadajúcej na jednu väznenú osobu pod zákonom určenú hranicu. Taktiež sa vymedzuje, že do doby trvania vychádzky sa započítava len čas strávený v priestoroch určených na vychádzku.

K bodu 21

Rozširuje sa okruh vecí osobnej potreby, ktoré môže mať obvinený pri sebe, o nosiče informácií obsahujúce napríklad audiozáznamy súdnych pojednávaní alebo iné informácie týkajúce sa právnych vecí obvineného doručené v súlade s § 20 zákona. Z bezpečnostných dôvodov, najmä s ohľadom na ich funkcionálnosť súvisiacu s prenosom informácií (inteligentné hodinky), sa navrhuje podmieniť vydanie hodínok ich technickou kontrolou. Zároveň sa za účelom úpravy zovňajšku umožňuje obvinenému mať pri sebe strojček na strihanie vlasov.

K bodu 22

Ide o precizovanie znenia § 17 ods. 3, nakoľko nie je povolený žiadny prenos informácií. Zároveň, vzhľadom na náročnosť úkonov spojených s úhradou, resp. vratkou úhrady za používanie elektrického spotrebiča, ktoré sú v nepomere s príjmami do rozpočtu, sa navrhuje úhradu nepožadovať.

K bodu 23

Navrhované znenie reaguje na požiadavky aplikačnej praxe a dopĺňa existujúce spôsoby odovzdávania osobných vecí, ktorých držanie v ústave nie je povolené, je v rozpore s účelom

výkonu väzby alebo ich účel držania v ústave sa skončil, o možnosť ich odovzdania obhajcovi alebo odoslania prostredníctvom poštového podniku, nielen prostredníctvom balíka.

K bodu 24

Právo obvinenej osoby stýkať sa osobne s osobou, ktorá jej kvalifikovaným spôsobom dokáže poskytnúť právnu pomoc vo veci odlišnej od trestnej veci, v ktorej bola vzatá do väzby alebo vykonáva trest odňatia slobody, je dlhodobou súčasťou nášho právneho poriadku. Účelom navrhovanej zmeny je reagovať na aplikačnú prax a vymedziť obsah pojmu „zastupovanie v inej právnej veci“. Zastupovanie obvinenej osoby v inej právnej veci je naplnením procesného práva na zastupovanie v konaní pred súdom alebo iným orgánom verejnej moci. Zastupovanie v inej právnej veci sa nevzťahuje na prípady, v ktorých procesné úkony nie sú robené v mene obvineného, ale v mene obchodnej spoločnosti (bez ohľadu na to, či obvinený má k tejto spoločnosti akékoľvek práva) alebo je udelené plnomocenstvo na hmotnoprávne úkony (napr. uzatváranie zmlúv, zakladanie, zmeny a riadenie obchodných spoločností). To však neznamená, že obvinená osoba nemôže „riadiť obchodnú spoločnosť aj počas pozbavenia osobnej slobody“ – zákon jej i naďalej umožňuje komunikovať v týchto veciach prostredníctvom korešpondencie, používania telefónu, či počas návštev.

K bodu 25

Navrhované znenie rozširuje spôsob realizácie práva na návštevu o ďalšiu formu - videonávštevu, ktorej prínos a technické možnosti boli skúšobne overené ako kompenzačné opatrenie nadväzujúce na zrušenie fyzických návštev väznených osôb počas zvýšeného rizika nákazy šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19. Navrhované zmeny súčasne naplňajú odporúčania Výboru CPT, týkajúce sa spôsobu realizácie fyzických návštev, rozširujú možnosti kontaktu maloletých detí s ich rodičmi, čím naplňajú aj vybrané body Odporúčania CM/Rec (2018)5 Výboru ministrov členským štátom o deťoch, ktoré majú uväznených rodičov. Celkovú minimálnu mesačnú časovú dotáciu na realizáciu návštev, v prípade obvinených rodičov maloletých detí zvýšenú najmenej na tri hodiny, je možné s využitím systému videonávštev rozdeliť (dochádza k naplneniu požiadavky na zvýšenie frekvencie návštev; aj v zmysle vyjadrení Európskeho súdu pre ľudské práva v prípade Laduna proti Slovenskej republike (sťažnosť č. 31827/02). Zároveň sa upravujú podmienky prijatia návštevy obvinenými v kolúznei väzbe tak, aby reálne došlo k naplneniu ich práva na prijatie návštevy blízkych osôb. Obmedzenie návštev blízkych osôb bude možné len v mimoriadnych a odôvodnených prípadoch, a to v prípade stíhania blízkej osoby v tej istej veci alebo preukázanej koluzivity. V záujme verejnej bezpečnosti a predchádzania nepokojom alebo zločinnosti, či ochrany zdravia alebo morálky, môže riaditeľ ústavu nepovolit' vstúpiť do ústavu a vykonať návštevu s obvineným osobám, u ktorých existuje riziko protiprávneho konania. Ide najmä o osoby, u ktorých existuje dôvodné podozrenie, že akýmkoľvek spôsobom mohli ovplyvniť trestnú činnosť, z ktorej je obvinený dôvodne podozrivý, či osoby, ktoré sa v minulosti vo výkone väzby a výkone trestu dopustili akejkoľvek protiprávnej činnosti.

K bodom 26 až 31

Ochrana korešpondencie a tajomstva dopravovaných správ je súčasťou práva na súkromie uvedeného v článku 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Európsky súd pre

ľudské práva v prípade Campbell proti Spojenému kráľovstvu (sťažnosť č. 13590/88) okrem iného zdôraznil, že nevidí dôvod na rozlíšenie medzi rôznymi kategóriami korešpondencie s advokátmi, ktoré sa bez ohľadu na ich účel týkajú záležitostí súkromného a dôverného charakteru. Znamená to, že väzenské úrady môžu otvoriť list od advokáta odsúdenému, ak majú dôvodné podozrenie, že obsahuje nezákonnú prílohu, ktorú normálne detekčné prostriedky nedokázali odhaliť - list by však mal byť iba otvorený a nemal by sa čítať. Rovnako by sa mali poskytnúť vhodné záruky zabráňujúce jeho čítaniu - napríklad otvorenie listu za prítomnosti väzňa. Navrhované ustanovenie súčasne upravuje postup pri zadržaní „necenzurovanej“ korešpondencie a zabezpečenie procesných práv obvineného napr. v súvislosti s podaním opravného prostriedku v prípade, ak nemá finančné prostriedky. Procesné úkony alebo iné objemovo rozsiahle dokumenty sú zaznamenávané a uchovávané už len prostredníctvom technických zariadení. Navrhovaná právna úprava umožňuje preto obvineným takéto nosiče prijímať v prípade, ak sú doručené od zákonom určených osôb.

K bodu 32

Navrhované ustanovenie zvyšuje minimálnu dobu telefonovania obvinených, zjednodušuje administratívnu prácu príslušníkov zboru a prenáša povinnosť preukázať príslušnosť telefónneho čísla k právnomu kontaktu na obvinených. Navrhovaná zmena vychádza z opakovaných odporúčaní Výboru CPT. Zároveň sa vytvárajú legislatívne predpoklady pre používanie videotelefónneho zariadenia (na rozdiel od videonávštev ide o „nadštandardnú“ telefónnu službu, ktorá je spoplatnená obdobným spôsobom ako pri existujúcom systéme telefonovania prostredníctvom telefónnych zariadení). Zároveň sa upravujú podmienky telefonovania obvinených v kolúznei väzbe tak, aby reálne došlo k naplneniu ich práva na realizáciu telefonických hovorov s blízkymi osobami. Obmedzenie tohto práva bude možné len v mimoriadnych a odôvodnených prípadoch, a to v prípade stíhania blízkej osoby v tej istej veci alebo preukázanej koluzivity. Orgán činný v trestnom konaní alebo súd si môže vyhradiť svoju prítomnosť napríklad ak už bolo preukázané kolúzne konanie zo strany obvineného. V záujme verejnej bezpečnosti a predchádzania nepokojom alebo zločinnosti, či ochrany zdravia alebo morálky, môže riaditeľ ústavu nepovolit' obvineným telefonovať s vybranými osobami, u ktorých existuje riziko protiprávneho konania (osoby, u ktorých existuje dôvodné podozrenie, že akýmkoľvek spôsobom mohli ovplyvniť trestnú činnosť, z ktorej je obvinený dôvodne podozrivý, či osoby, ktoré sa v minulosti vo výkone väzby a výkone trestu dopustili akejkoľvek protiprávnej činnosti) alebo s obet'ami trestnej činnosti, ktoré požiadali o zablokovanie ich telefónneho čísla na volania od konkrétnych obvinených.

K bodu 33

Navrhovaná úprava sa týka najmä zmeny typu účtu, na ktorom sa evidujú peňažné prostriedky obvinených. Obvinený nemôže odmietnuť prijať dôchodok poukázaný do ústavu, pretože pri odmietnutí prijatia dôchodku sa nemôže znížiť suma poukázaného dôchodku. Pri neskoršom vrátení dôchodku obvineného je potrebné postupovať iným spôsobom, a to vrátiť celý dôchodok bez zníženia dôchodku o náklady spojené s vrátením, ktoré by v tomto prípade mal znášať obvinený a nie odosielateľ dôchodku.

K bodu 34

Ide o precizovanie pojmu.

K bodu 35

Konkretizujú sa dávky nemocenského poistenia, úrazového poistenia, nemocenského zabezpečenia a úrazového zabezpečenia, ktoré alebo ktorých zostatok po vykonaní zrážok sa eviduje na konte obvineného.

K bodom 36 až 38

Vypúšťa sa konkrétna forma požiadania obvineného o čerpanie peňažných prostriedkov, vzhľadom na predpoklad zavedenia elektronických žiadostí. Nepodmieňovanie nákupu kreditu na telefonovanie úhradou zákonom určených pohľadávok má za cieľ nepodmieňovať kontakt s rodinou (jeden z cieľov programu zaobchádzania) nesúvisiacimi skutočnosťami. Navrhovaná zmena vychádza z opakovaných odporúčaní Výboru CPT.

K bodu 39

Navrhuje sa naviazať výšku sumy peňažných prostriedkov obvineného na konte a v pokladnici ústavu nepostihnuteľnej v rámci exekúcie na sumu životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu. Nepostihnuteľná suma by tak zodpovedala základnej sume, ktorú nemožno zraziť v rámci exekúcie z mesačnej mzdy povinného bez vyživovacej povinnosti.

K bodu 40

Cieľom navrhovanej právnej úpravy je regulácia a zjednotenie sortimentu ponúkaného v predajniach zriadených v ústavoch.

K bodu 41

Navrhovanou zmenou sa sleduje dosiahnutie stavu, kedy všetci obvinení môžu primeranú časť dňa stráviť mimo cely účasťou na cieľných aktivitách rôznej povahy (práca, vzdelávanie, šport, kultúrno-osvetová činnosť). Aplikácia navrhovaného znenia vytvorí predpoklady na realizáciu opakovaného odporúčania Výboru CPT týkajúceho sa zaobchádzania s obvinenými.

K bodu 42

Dochádza k zmene fakultatívnej možnosti obvineného prijať balík obsahujúci študijné materiály, literatúru a veci na záujmovú a športovú činnosť, na obligatórne prijatie balíka po splnení stanovených podmienok.

K bodu 43

Obvinený bude môcť vykonávať pracovné činnosti, ktoré smerujú k zmysluplnému zachovávaniu, rozvíjaniu a využívaniu konkrétnych jeho schopností a k tomu, aby lepšie zvládol negatívne vplyvy, ktoré sa s umiestnením v ústave na výkon väzby prirodzene spájajú, len

v prípade že s tým sám súhlasí.

K bodu 44

Vzhľadom na náročnosť úkonov spojených s úhradou, resp. vratkou úhrady za používanie elektrického spotrebiča sa upúšťa od úhrady nákladov a jeho používanie sa podmieňuje kapacitou elektrickej siete, prípadne posúdením počtu povolených elektrospotrebičov na cele alebo izbe a priestorovými podmienkami.

K bodu 45

V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (prípád Kalda v. Estónsko č. sťažnosti 17429/10) sa v ústavoch, kde existujú technické podmienky, umožňuje prístup obvinených k vybraným internetovým stránkam.

K bodu 46

Navrhovaným znením sa odstraňujú aplikačné nejasnosti. Cieľom uvedeného zákazu je potláčať negatívne javy vznikajúce priamo vo väzenskom prostredí. Samotný spôsob nakladania s peňažnými prostriedkami neumožní, aby obvinený priamo hral hazardné hry z ústavu, ale môže tak urobiť len cez inú osobu, ktorá zaplatí potrebnú sumu. V tomto prípade však reálne hazardné hry nehrá samotný obvinený.

K bodu 47

Navrhované znenie precizuje obmedzenie obvineného v práve na nakladanie s vecami osobnej potreby. Výnimku budú predstavovať najmä knihy, noviny, časopisy, študijné materiály a písacie potreby, ktoré si obvinení môžu vzájomne požičať v rámci cely alebo oddielu so zmierneným režimom.

K bodom 48 až 50

Navrhované znenie zjednodušuje možnosti zaradenia obvinených do práce, nakoľko vypúšťa administratívnu povinnosť vyžadovať súhlas orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu so zaradením obvineného do práce. Zároveň zvyšuje finančnú disponibilitu obvineného prostredníctvom zvýšenia výšky pracovnej odmeny, ktorá je fixne naviazaná na sumu minimálnej mzdy vo výške najmenej 40 %, a to s ohľadom na zabezpečenie základných životných potrieb ústavom. Taktiež sa v zmysle antibyrokratického zákona navrhuje, aby ústav ako zamestnávateľ obvineného nemusel získavať potrebné informácie a doklady od obvineného, ktorý má okrem iného aj obmedzené možnosti poskytnutia niektorých dokladov, ale aby ich získal od ostatných orgánov verejnej správy, ktoré požadované údaje spravujú.

K bodom 51 až 54

Navrhované znenie stanovuje prioritu jednotlivých režimov výkonu väzby. Prioritou je umiestniť obvineného do oddielu so zmierneným režimom. Obvinený je umiestnený v štandardnom oddiele len do rozhodnutia o režime výkonu väzby a následne iba v prípade, ak

požiada o umiestnenie do štandardného režimu alebo ak u neho existuje niektorá kontraindikácia uvedená v § 37 ods. 3. Z uvedeného dôvodu za zužujú kontraindikácie pre zaradenie obvineného do oddielu so zmierneným režimom.

K bodu 55

Zásady ukladania disciplinárnych trestov sa dopĺňajú o pravidlá postupu postihu pri súbehu viacerých disciplinárnych previnení.

K bodu 56

Navrhované znenie reaguje na aplikačné problémy súvisiace s nevykonateľnosťou disciplinárneho trestu uloženého obvinenému za disciplinárne previnenie, ktorého sa dopustil vo výkone väzby bezprostredne predchádzajúcej výkonu trestu. Právna úprava pri riešení disciplinárneho previnenia po uložení nepodmienečného trestu odňatia slobody bude aj súčasťou zmien podmienok výkonu trestu odňatia slobody.

K bodu 57

V súlade s odporúčaniami Výboru CPT sa vypúšťa povinnosť lekárov potvrdzovať možnosť výkonu disciplinárnych trestov. Platná právna úprava podmieňuje výkon disciplinárneho trestu stanoviskom ošetrojúceho lekára. Zdravotný stav (najmä existencia psychiatrických kontraindikácií) sa musí zohľadniť v štádiu konania o disciplinárnom previnení (bližšie pozri § 40a ods. 3). Súčasne sa skracuje lehota, počas ktorej zdravotnícky personál navštevuje takéhoto obvineného a zisťuje existenciu potreby neodkladnej zdravotnej starostlivosti

K bodu 58

Na účel podpory sociálnych kontaktov sa ruší zákaz telefonovania počas výkonu disciplinárneho trestu.

K bodu 59

V súlade s odporúčaniami Výboru CPT sa dĺžka neprerušného výkonu postupne uložených disciplinárnych trestov umiestnenia do cely disciplinárneho trestu alebo do samoväzby skracuje na 14 dní. Zvyšok nevykonaného disciplinárneho trestu obvinený vykoná najskôr po uplynutí desiatich dní od prerušenia alebo ukončenia výkonu disciplinárneho trestu.

K bodom 60 až 63

Navrhovaná právna úprava zjednodušuje systém zahladzovania disciplinárnych trestov.

K bodu 64

V navrhovanom ustanovení sa rozširujú možnosti zabezpečenia komplexného programu aktivít mimo cely pre všetkých obvinených.

K bodom 65 a 66

Navrhované ustanovenia odstránia problém s faktickým režimom samoväzby u mladistvých (samoväzba je v prípade mladistvých neprípustná) vznikajúci pri ukladaní disciplinárneho trestu celodenného umiestnenia do cely disciplinárneho trestu. Zároveň, v súlade s odporúčaniami Výboru CPT, sa skracuje dĺžka uloženého trestu, ako aj dĺžka neprerušného výkonu postupne uložených disciplinárnych trestov umiestnenia do cely disciplinárneho trestu.

K bodu 67

Ustanovenie § 48 ods. 4 stratilo vzhľadom na úpravu § 40c ods. 6 opodstatnenie.

K bodu 68

Navrhované znenie výrazne zmierňuje prísnosť doterajšej právnej úpravy a okrem podmienky uznania za vinného pripája aj podmienku odsúdenia k výkonu nepodmienečného trestu odňatia slobody. Súčasne sa skracuje rozhodné obdobie na určenie výšky trov výkonu väzby a obmedzuje obdobie vymáhania trov výkonu väzby výhradne na obdobie výkonu nepodmienečného trestu odňatia slobody. Z dôvodu predchádzania sťažnostiam a odvolaniam obvinených za vyčíslovanie trov výkonu väzby aj za obdobie umiestnenia v cele predbežného zadržania, kedy si stravu uhrádzali zo svojich prostriedkov, sa navrhuje vyčíslovať trovy výkonu väzby až odo dňa dodania do ústavu na výkon väzby. S cieľom eliminácie dlhov po prepustení z výkonu trestu sa navrhuje, že ak odsúdený nebude z objektívnych dôvodov schopný predmetné trovy uhradiť počas výkonu trestu, po ukončení výkonu trestu zaniknú zo zákona. Objektívnymi dôvodmi nezariadenia do práce sa na tento účel rozumie najmä: nedostatok pracovných príležitostí, práceneschopnosť, zdravotné obmedzenia, poberanie invalidného, starobného a predčasného starobného dôchodku, zaradenie do dennej formy štúdia, rekvalifikačného kurzu, umiestnenie v oddiele špecializovaného zaobchádzania, výkon ochranného liečenia ústavnou formou, dočasné premiestnenie do iného ústavu na procesné úkony, pobyt v nástupnom a výstupnom oddiele. Právna úprava pri riešení trov výkonu väzby bude aj súčasťou zmien podmienok výkonu trestu odňatia slobody.

K bodom 69 a 70

Navrhované znenie vzhľadom na niektoré osobitosti upúšťa od obligatórnej povinnosti hrať zvýšené trovy výkonu väzby v závislosti od posúdenia zdravotného (psychického) stavu obvineného. Rovnako, vzhľadom na skutočnosť, že obvinený mladistvý, resp. obvinený do dovŕšenia 18 roku veku, je podľa § 54 ods. 3 písm. a) zákona č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby oslobodený od povinnosti úhrady trov spojených s výkonom väzby, sa navrhuje, aby bol obvinený mladistvý oslobodený aj od úhrady zvýšených trov výkonu väzby.

K bodom 71 a 72

Špeciálna právna úprava uvedená v tomto zákone má prednosť pred všeobecnou právnou úpravou uvedenou v zákone č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „zákon č. 71/1967 Zb.“). Podľa § 56 ods. 8 zákona právo vymáhať pohľadávky po troch rokoch po uplynutí lehoty určenej na splnenie uloženej povinnosti

nezaniká, ale sa premlčuje. Lehota uvedená v § 71 ods. 3 zákona č. 71/1967 Zb. má však prekluzívny charakter.

K bodu 73

Ide o doplnenie právneho základu poskytovania informácií o obvinenom. Orgán činný v trestnom konaní alebo súd, na základe návrhu alebo rozhodnutia ktorého je osoba vo výkone väzby, musí byť informovaný o rozhodných skutočnostiach pre trestné konanie, napr. v prípade premiestnenia obvineného do iného ústavu, nakoľko bez jeho vedomia by mohlo prísť k zmareniu úkonov alebo lehôt.

K bodu 74

V zákone č. 305/2013 Z. z. o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o e-Governmente) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 305/2013 Z. z.“) a ani v osobitných predpisoch upravujúcich konanie vo veciach súvisiacich s výkonom väzby nie je explicitne určené, že na úkony, ktorých účastníkom je osoba vo výkone väzby, sa výkon verejnej moci elektronicke nevzťahuje, resp. že úkony v konaní vo veciach súvisiacich s výkonom väzby vykonávané orgánom verejnej moci (služobným úradom zboru) sa vykonávajú výlučne v listinnej podobe. Z § 31 ods. 2 písm. b) zákona č. 305/2013 Z. z. len vyplýva, že vo vzťahu k osobám vo výkone väzby sa nepoužijú ustanovenia o elektronickej doručovaní. Vzhľadom na ďalšie ustanovenia zákona č. 305/2013 Z. z. by to mohlo znamenať, že rozhodnutie, žiadosť, vyjadrenie, stanovisko alebo iný dokument, ktorý v konaní súvisiacom s výkonom väzby vydáva väzenský orgán, sa vyhotovuje vždy ako elektronický úradný dokument, z ktorého sa po autorizácii vyhotoví listinný rovnopis doručovaný účastníkovi konania. Hoci z § 31 ods. 2 písm. b) zákona č. 305/2013 Z. z. a reálneho priebehu konania vo veci súvisiacej s výkonom väzby môže implicitne vyplývať, že zákon č. 305/2013 Z. z. sa nevzťahuje na výkon verejnej moci v konaní vo veciach súvisiacich s výkonom väzby, resp. že právne úkony vykonávané v konaní, ktorého výsledkom sú rozhodnutia (napríklad o disciplinárnej odmene, disciplinárnom treste, náhrade škody na majetku štátu, trovách výkonu väzby a zvýšených trovách výkonu väzby), sa vykonávajú výlučne v listinnej podobe, a preto sa navrhovaným znením sleduje odstránenie možných výkladových sporov.

K bodu 75

Vzhľadom na zavedenie inštitútu mimoriadneho opravného prostriedku, o ktorom je oprávnený rozhodovať riaditeľ ústavu, sa riaditeľ ústavu vypúšťa ako odvolací orgán v konaní o disciplinárnom previnení. Zároveň, nakoľko kompetencia odvolacieho orgánu prechádza na vedúceho oddelenia, sa vypúšťa kompetencia riaditeľa ústavu konať v disciplinárnom konaní na prvom stupni.

K bodu 76

Vychádzajúc z rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 1Sžk/38/2018, zo dňa 17.12.2019, právoplatné uznesenie súdu o povinnosti nahradiť trovy spojené s výkonom väzby je pre začatie konania podľa § 60a ods. 1 písm. d) zákona nevyhnutnou, avšak nie jedinou podmienkou, ktorej samotná existencia má za následok plynutie lehoty na vydanie rozhodnutia

oprávneným orgánom. V opačnom prípade by to znamenalo založenie aktívnej vyhľadávacej povinnosti oprávneného orgánu, čo logicky nezodpovedá formalizovanej komunikácii medzi orgánmi verejnej správy vychádzajúcej z princípu oficiality.

K bodu 77

Ide o legislatívno-technickú úpravu súvisiacu so zmenou znenia ustanovenia § 40a.

K bodu 78

Špecifické väzenské podmienky predstavujú v niektorých prípadoch problém pri zabezpečení výpovedí svedkov. Výpoveď obvineného proti inému obvinenému môže byť vnímaná ostatnými obvinenými veľmi negatívne. Snaha o odhaľovanie závažných disciplinárnych previnení preto vyžaduje vo výnimočných prípadoch ochranu totožnosti svedka.

K bodu 79

Lehota na podanie opravného prostriedku sa predlžuje s cieľom zabezpečiť obvineným vo všetkých konaniach možnosť dostatočnej prípravy na odvolanie.

K bodu 80

Vzhľadom na zavedenie inštitútu mimoriadneho opravného prostriedku, o ktorom je oprávnený rozhodovať riaditeľ ústavu, sa riaditeľ ústavu vypúšťa ako odvolací orgán v disciplinárnom konaní.

K bodu 81

Platná právna úprava výslovne neupravuje, že v odvolacom konaní nemôže odvolací orgán zmeniť uložený disciplinárny trest v neprospech odvolávajúcej sa väznenej osoby (napríklad ako je to v rámci trestného konania alebo konania o priestupku), to však neznamená, že zásada zákazu zmeny rozhodnutia v neprospech odvolateľa sa nemá aplikovať aj v rámci disciplinárneho konania. Požiadavky práva na spravodlivý proces zakotvené v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd a ďalších rezolúciách a odporúčaniach Rady Európy je potrebné rešpektovať aj v disciplinárnom konaní. Z uvedeného dôvodu sa v navrhovanom znení explicitne uvádza, že rozhodnutie odvolacieho orgánu nemôže byť v neprospech odvolateľa.

K bodu 82

Vzhľadom na zavedenie inštitútu mimoriadneho opravného prostriedku, o ktorom je oprávnený rozhodovať riaditeľ ústavu, je predmetné ustanovenie nadbytočným.

K bodu 83

Vzhľadom na prednosť špeciálnej právnej úpravy uvedenej v tomto zákone pred všeobecnou právnou úpravou uvedenou v zákone č. 71/1967 Zb. sa navrhuje z dôvodu jednoznačnosti úprava poznámky pod čiarou. Podľa § 56 ods. 8 tohto zákona právo vymáhať

pohľadávky po troch rokoch po uplynutí lehoty určenej na splnenie uloženej povinnosti nezaniká, ale sa premlčuje. Lehota uvedená v § 71 ods. 3 zákona č. 71/1967 Zb. má však prekluzívny charakter. Zároveň sa jednoznačne určuje, že generálne riaditeľstvo sa stáva správcom pohľadávky po prepustení účastníka konania na slobodu. Ústav a generálne riaditeľstvo môžu uskutočniť výkon rozhodnutia záškami zo mzdy a z iných príjmov a prikázaním pohľadávky z účtu v banke. Aby v jednom konaní bolo možné uskutočniť obidva spôsoby výkonu rozhodnutia, navrhuje sa obdobná úprava ako v § 10 ods. 4 zákona č. 65/2001 Z. z. o správe a vymáhaní súdnych pohľadávok v znení zákona č. 125/2016 Z. z. (ďalej len „zákon č. 65/2001 Z. z.“). Možnosť uzatvorenia dohody o splátkach podľa § 7 zákona č. 374/2014 Z. z. o pohľadávkach štátu a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa vzťahuje na obdobie pred začatím výkonu rozhodnutia. Oprávnenie uzatvoriť dohodu o splátkach po začatí výkonu rozhodnutia by bolo obdobné oprávneniu Justičnej pokladnice podľa § 4 ods. 11 zákona č. 65/2001 Z. z.

K bodu 84

Vypustením konkrétnej formy žiadosti o súčinnosť sa odstraňujú pochybnosti pri vybavovaní žiadostí uskutočnenými elektronickými prostriedkami.

K bodu 85

Popri všeobecnom oprávnení prokurátora, vykonávajúceho dozor nad zachovávaním zákonnosti v ústave, vydať v súlade s § 18 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení zákona č. 401/2015 Z. z. príkaz, ktorým sa zruší uložený disciplinárny trest vydaný v rozpore so zákonom, sa do právnej úpravy konania o disciplinárnom previnení dopĺňa nový inštitút preskúmania rozhodnutia mimo odvolacieho konania. Tento mimoriadny opravný prostriedok umožní riaditeľovi ústavu zrušiť alebo zmeniť právoplatné rozhodnutie o uložení disciplinárneho trestu.

K bodu 86

Ide o legislatívno-technickú úpravu súvisiacu so zmenou znenia ustanovenia § 71 Trestného poriadku.

K bodom 87 a 88

Na účel zvýšenej ochrany života a zdravia sa rozširuje zákonné oprávnenie vybaviť kamerovým systémom aj ďalšie cely.

K bodom 89 až 92

Dopĺňa sa účel spracovania a rozsah osobných údajov spracovávaných zborom o obvinenom. Údaje o predchádzajúcej trestnej činnosti sú výrazným prediktorom budúceho správania (osobitne v prípade násilných trestných činov). Pri určovaní rizika násilného správania a rizika úteku hodnotiteľ nezohľadňuje trestnoprávnu recidívu, ale zohľadňuje faktický stav protiprávneho správania v minulosti bez ohľadu na to, či bol hodnotený za predchádzajúci skutok potrestaný alebo bolo potrestanie zahľadené; inak povedané, predikcia rizikového správania osoby vychádza z kriminologického poňatia recidívy. Neuloženie trestu alebo zahľadenie odsúdenia

nebráni hodnotiteľovi, aby pri hodnotení osoby páchatel'a (najmä s ohľadom na časovú nadväznosť spáchaných skutkov) prizeral na skutočnosť, že páchatel' v minulosti spáchal násilný trestný čin, a z tejto skutočnosti vyvodil príslušné závery pokiaľ ide o sklony páchatel'a k násilnému správaniu a prijal k tomu príslúchajúce opatrenia.

K bodu 93

Zavádza sa obligatórna povinnosť uplatňovania obmedzení voči obvinenému v predbežnej väzbe, vydávacej väzbe a väzbe na zabezpečenie výkonu cudzieho rozhodnutia. Rozhodnutie o prípadnom uplatnení obmedzení má byť podľa navrhovanej zmeny v kompetencii súdu.

K bodu 94

Aplikačná prax potvrdila opodstatnenosť takéhoto ustanovenia po vzore zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov na overovanie nových, od tohto zákona odchylných metód pri zaobchádzaní s obvinenými, ak uplatnenie takých metód znamená pre obvinených zmiernenie obmedzenia ich práv.

K bodu 95

Navrhuje sa použitie novej právnej úpravy vyčísl'ovania trov spojených s výkonom väzby aj v prípade, keď obvinený bol vzatý do väzby pred 1. januárom 2023, ale riaditeľ ústavu ešte nerozhodol o výške trov spojených s výkonom väzby.

K čl. II

S ohľadom na dĺžku jednotlivých štádií legislatívneho procesu sa účinnosť návrhu zákona navrhuje od 1. januára 2023.